

Lekcja 7. Amortyzacja środków trwałych – podstawowe informacje. Rodzaje amortyzacji, zasady naliczania odpisów amortyzacyjnych i księgowania ich w KPiR

Rzadko zdarzają się sytuacje, w których przedsiębiorca prowadzi taki rodzaj działalności, który nie wymaga zakupu maszyn, urządzeń, nieruchomości, oprogramowania itp. Nawet osoba świadcząca wyłącznie usługi z reguły „posiada na stanie” komputer, drukarkę, telefon komórkowy, czy choćby samochód firmowy. Dokonując zakupu danej rzeczy na firmę, przedsiębiorca – jeśli wydatek jest uzasadniony – zalicza go do kosztów uzyskania przychodu, pomniejszając w ten sposób podstawę podatku.

Nie zawsze jednak jest tak, że zakupioną rzecz można zaliczyć w koszty od razu. W niektórych wypadkach konieczne będzie jej amortyzowanie, czyli – mówiąc bardzo ogólnie – rozłożenie zakupu w czasie i księgowanie kosztu nie jednorazowo, ale niejako na raty.

W PRAKTYCE: amortyzacja to – mówiąc ogólnie – utrata wartości majątku trwałego (środków trwałych) przedsiębiorcy, wynikająca z użytkowania tego majątku trwałego i jego zużywania się, a także starzenia, będącego wynikiem rozwoju technologii.

Amortyzacja środków trwałych polega na stopniowym zużywaniu się składników majątku przedsiębiorcy, a jej księgowania dokonuje się drogą tzw. odpisów amortyzacyjnych – systematycznego, planowanego rozłożenia w czasie wartości środków trwałych na określony okres amortyzacji (okresy te są różne dla różnych środków trwałych, a ich długość zależy od szybkości starzenia się i zużywania określonego środka trwałego).

Jeśli przedsiębiorca dokonuje zakupu maszyny, to nie zawsze jednorazowo zalicza ją do kosztów uzyskania przychodu i księguje wydatek z nią związany w kolumnie 15 KPiR, ale właśnie amortyzuje ją, czyli wartość jej rozkłada niejako w czasie i księguje „na

raty”. Amortyzacji podlegają środki trwałe oraz tzw. wartości niematerialne i prawne – licencje na oprogramowanie itp.

W PRAKTYCE: środkami trwałymi są rzeczowe składniki majątku przedsiębiorcy, których przewidywany okres użytkowania jest dłuższy niż 1 rok, przy czym muszą one być kompletne, zdatne do użytku i wykorzystywane w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Środkami trwałymi nie są wyłącznie rzeczy nabyte, ale również te oddane w dzierżawę, najem – budowle, budynki oraz lokale będące odrębną własnością, maszyny, urządzenia, środki transportu oraz inne przedmioty.

Środkiem trwałym jest rzecz, której wartość początkowa wynosi 10.000 zł. Aby zatem mówić o środku trwałym muszą być spełnione następujące warunki:

- wartość składnika majątku przedsiębiorcy przekracza 10.000 zł
- składnik majątku jest własnością lub współwłasnością przedsiębiorcy, który będzie go amortyzował
- składnik majątku został nabyty albo wytworzony we własnym zakresie
- składnik majątku jest kompletny i zdatny do użytku, a także niezbędny do prowadzenia określonej działalności gospodarczej.

Jednocześnie oprócz środków trwałych amortyzacji podlegają wartości niematerialne i prawne, do których zgodnie z art. 22b ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych należą:

- spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego
- spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego
- prawo do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej
- autorskie prawa majątkowe i pokrewne prawa majątkowe
- licencje

- patenty, prawa do wynalazków
- prawa do znaków towarowych i wzorów użytkowych, wzorów zdobniczych
- wartość stanowiąca równowartość uzyskanych informacji związanych z wiedzą w dziedzinie przemysłowej, handlowej, naukowej lub organizacyjnej – tzw. know-how,

przy założeniu oczywiście, że przewidywany okres ich użytkowania jest dłuższy niż rok a także są one wykorzystywane na potrzeby prowadzonej działalności.

W PRAKTYCE: odpisy amortyzacyjne księguje się w kolumnie 15 KPiR. Aby ustalić ich wartość miesięczną do zaksięgowania konieczne jest prowadzenie tzw. ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Taka ewidencja powinna zawierać:

- liczbę porządkową
- datę nabycia środka trwałego
- określenie dokumentu stwierdzającego nabycie środka trwałego (np. faktury)
- określenie środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej
- symbol Klasyfikacji Środków Trwałych
- wartość początkową
- stawkę amortyzacyjną
- kwotę odpisu amortyzacyjnego narastająco za dany rok podatkowy i narastająco za okres dokonywania odpisów amortyzacyjnych
- zaktualizowaną wartość początkową
- zaktualizowaną kwotę odpisów amortyzacyjnych
- wartość ulepszenia, zwiększającą wartość początkową
- datę i przyczynę likwidacji środka trwałego

W PRAKTYCE: zapisów w ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych dokonuje się najpóźniej w miesiącu przekazania środka trwałego do użytkowania. Jeśli środek trwały został zakupiony w dniu 13 sierpnia, to w ewidencji środków trwałych powinien on zostać ujęty właśnie w sierpniu. Ewidencję środków trwałych zamyka się wraz z końcem roku kalendarzowego i otwiera z początkiem nowego roku.

UWAGA: w ewidencji środków trwałych ujmuje się wszystkie środki trwałe wykorzystywane w prowadzonej działalności nawet, gdy zostały one już amortyzowane.

Przykładowo jeśli w ewidencji środków trwałych znajduje się jako środek trwały samochód osobowy, którego amortyzacja została zakończona w 2025 roku, to w ewidencji prowadzonej na 2026 rok nadal się go wykazuje (tyle, że odpisy amortyzacyjne za ten samochód są równe 0), dzięki czemu nadal jest on środkiem trwałym, a koszty z nim związane zalicza się bezpośrednio do kosztów uzyskania przychodu i księguje w kolumnie 15 KPiR.

Z ewidencji środków trwałych wykreśla się jedynie te środki trwałe, które przestały być użytkowane dla celów działalności gospodarczej np. w wyniku uszkodzenia, zniszczenia, kradzieży, sprzedaży, likwidacji.

W PRAKTYCE: przedsiębiorca może dokonywać amortyzacji swoich środków trwałych na różne sposoby. Do wyboru ma amortyzację liniową, degresywną, stawki indywidualne czy amortyzację jednorazową, przy czym należy pamiętać, iż raz wybranej dla danego środka trwałego metody amortyzacji nie można zmieniać w jej trakcie.

UWAGA: Samochody osobowe mające status używanych środków trwałych (samochody osobowe, jeżeli podatnik udowodni, że przed ich nabyciem były wykorzystywane przez podmiot inny niż podatnik co najmniej przez okres 6 miesięcy) lub ulepszonych środków trwałych (samochody osobowe, jeżeli przed wprowadzeniem do ewidencji wydatki poniesione przez podatnika na ich ulepszenie stanowiły co

najmniej 20% wartości początkowej) mogą być amortyzowane z zastosowaniem stawki amortyzacyjnej indywidualnie ustalonej.

W takim przypadku minimalny okres amortyzacji nie może być krótszy niż 30 miesięcy, co odpowiada rocznej stawce amortyzacyjnej w wysokości 40%.

UWAGA: w przypadku samochodów osobowych nie jest możliwa amortyzacja z zastosowaniem tzw. metody degresywnej. Samochody osobowe nie mogą być również amortyzowane jednorazowo w ramach tzw. amortyzacji de minimis ani jako fabrycznie nowe środki trwałe. Jednorazowo amortyzowane mogą być jedynie samochody osobowe, których wartość początkowa nie przekracza 10.000 zł (jeżeli podatnik nie zdecyduje się na zaliczenie wydatków na ich nabycie bezpośrednio do kosztów uzyskania przychodów).

Jeśli przedsiębiorca nabywa tytułem środka trwałego np. maszynę i wybiera dla niej metodę amortyzacji liniowej, musi ją stosować aż do zakończenia amortyzacji tego środka trwałego. Wszystkie metody amortyzacji wraz z przykładami ich księgowania pokażemy w dalszej części kursu.

UWAGA: odpisów amortyzacyjnych z reguły dokonuje się co miesiąc, ale dopuszczalne jest również dokonywanie ich kwartalnie, a także jednorazowo na koniec danego roku. Z kolei w przypadku wyboru amortyzacji jednorazowej (nie zawsze dopuszczalnej) odpisu amortyzacyjnego dokonuje się już w miesiącu wprowadzenia środka trwałego do ewidencji środków trwałych.

O tym, czy dany zakup jest wprowadzany do ewidencji środków trwałych decyduje m.in. jego tzw. wartość początkowa. Składniki majątku o wartości początkowej powyżej 10.000 zł oraz okresie użytkowania dłuższym niż rok przedsiębiorca ma obowiązek wprowadzić do ewidencji środków trwałych i amortyzować.

A co się dzieje, jeśli zakup składnika majątku odbywa się za kwotę do 10.000 zł? Przedsiębiorca ma wówczas kilka możliwości – albo wydatek taki zaliczyć po prostu w koszty i zaksięgować w kolumnie 15 KPiR albo zastosować jednorazowy odpis

amortyzacyjny albo po prostu amortyzować ten składnik majątku na zasadach ogólnych.

Jeśli wartość początkowa (z reguły wartość nabycia) składnika majątku jest niższa niż 10.000 zł, przedsiębiorca nie musi go wprowadzać do ewidencji środków trwałych, a koszt z nim związany zaksięgować bezpośrednio w kolumnie 15 KPiR w tym miesiącu, w którym ten składnik majątku został przyjęty do użytkowania. Księgowanie odbywa się tak, jak księgowanie każdego innego pozostałego wydatku.

Przykładowo, jeśli przedsiębiorca zakupił w dniu 15 sierpnia maszynę, za którą na podstawie faktury VAT zapłacił 4.690 zł brutto (4.000 zł netto), na podstawie tej faktury dokonuje księgowania w KPiR bezpośrednio, w kolumnie 15, zgodnie z obrazkiem poniżej:

Rodzaj działalności																						
Lp.	Data zdarzenia gospodarczego	Oznaczenie dowodu księgowego		Kontrahent			Opis zdarzenia gospodarczego	Przychód						Wydatki (koszty)						Koszty działalności badawczo-rozwojowej art. 26e ustawy o PDOF		Uwagi
								Wartość sprzedanych Towarów i usług		Pozostałe przychody		Razem przychód (9+10)										
		Numer faktury w KSEF	Numer dowodu księgowego	Identyfikator podatkowy np. NIP	Imię i nazwisko (nazwa firmy)	Adres		zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	zł	gr	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19				
	20/02	122		Xxx	Xxx	Xxx	Zakup maszyny								4000	4000						

Kolejną możliwością, jaką ma przedsiębiorca po zakupie składnika majątku o wartości nieprzekraczającej 10.000 zł jest zaliczenie go do środków trwałych i zamortyzowanie jednorazowo – dokonanie jednorazowego odpisu amortyzacyjnego.

W takim wypadku składnik majątku ujmuje się w ewidencji środków trwałych, ale jego amortyzacji nie rozkłada w czasie, a dokonuje jej jednym odpisem, w miesiącu przyjęcia tego składnika majątku do użytkowania albo w miesiącu następnym. Księgowanie wygląda tak, jak w poprzednim przypadku, przy czym jedyna różnica jest taka, że ten składnik majątku znajduje się w ewidencji środków trwałych.

[illegible]

Przykładowo, jeśli przedsiębiorca zakupił maszynę o wartości 7200 zł netto, a stawka amortyzacyjna dla tej maszyny wynosi 20% (więcej na ten temat za chwilę), to odpis amortyzacyjny dla tej maszyny wyniesie:

$$1440 \text{ zł} / 12 \text{ (miesiące)} = 120 \text{ zł}$$

7

W PRAKTYCE: bardzo ważną rzeczą jest ustalenie wartości początkowej środka trwałego, gdyż to od tej wartości do co zasady dokonuje się obliczenia odpisów amortyzacyjnych. W praktyce zdecydowana większość środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych wyceniana jest w:

- cenie nabycia dla środków trwałych zakupionych
- koszcie wytworzenia – dla środków trwałych wytworzonych we własnym zakresie
- wartości rynkowej – dla środków trwałych „darowanych”
- wartości wynikającej z wyceny nie wyższej niż cena rynkowa – dla środków trwałych otrzymanych w formie aportu (wkładu) czy też darowizny, gdy cena rynkowa nie jest możliwa do ustalenia lub jest zawyżona w stosunku do rzeczywistej wartości środka trwałego.

W PRAKTYCE: najczęściej wartość początkową środka trwałego ustala się w oparciu o jego wartość, wskazaną na fakturze zakupowej, w umowie kupna-sprzedaży, akcie darowizny itp. Ustalenie wartości początkowej, wykazywanej w ewidencji środków trwałych i będącej podstawą do naliczania odpisów amortyzacyjnych, odbywa się nie później niż w miesiącu, w którym środek trwały przyjęto do użytkowania.

Jeśli wartość początkowa środka trwałego zostaje ustalona, to może ona być zmieniona jedynie drogą ulepszenia środka trwałego, a także gdy tę wartość początkową ustalono na samym początku niezgodnie z przepisami. Samo amortyzowanie środka trwałego (księgowanie odpisów amortyzacyjnych) rozpoczyna się od miesiąca następującego po miesiącu, w którym ten środek trwały przyjęto do użytkowania.

UWAGA: jeśli na fakturze widnieje wartość maszyny np. 9.000 zł, ale drugą pozycją na fakturze jest montaż i rozruch maszyny (albo coś podobnego) o wartości 2500 zł, to łączna wartość tego środka trwałego wynosi 11.500 zł i taką należy przyjąć na potrzeby amortyzacji.

Przedsiębiorca może wybrać, jaką metodą będzie amortyzował swoje środki trwałe. W jednym z przykładów powyżej pokazaliśmy, jak dokonać amortyzacji jednorazowej, ale oprócz niej przedsiębiorca może amortyzować swoje środki trwałe metodą liniową, degresywną, stosując stawki indywidualne.

Najprostsza i najczęściej spotykana w praktyce jest metoda liniowa. Polega ona na dokonywaniu odpisów amortyzacyjnych w stałych wysokościach, ustalonych w oparciu o wartość początkową środka trwałego i stawkę amortyzacyjną według Klasyfikacji Środków Trwałych.

PRZYKŁAD: przedsiębiorca zakupił składnik majątku o wartości początkowej 13.000 zł. Zgodnie z KŚT stawka amortyzacyjna dla tego rodzaju środków trwałych wynosi 20%. Oznacza to, że ten środek trwały będzie co do zasady amortyzowany przez 5 lat (co rok jego wartość „zmniejszy się” o 20%).

Ustalamy zatem roczny odpis amortyzacyjny: $13.000 / 5 = 2600$ zł, a następnie miesięczny odpis amortyzacyjny: $2600 / 12 = 216,67$ zł. Przez cały czas trwania amortyzacji (5 lat) tego środka trwałego tytułem odpisu amortyzacyjnego przedsiębiorca będzie księgował kwotę 216,67 zł (kolumna 15 KPiR).

Należy pamiętać, że dla różnych środków trwałych stosuje się różne stawki amortyzacyjne. Im dłuższy przewidywany okres użytkowania danego środka trwałego, tym niższa jest dla niego stawka amortyzacyjna.

UWAGA: mały podatnik oraz podmiot rozpoczynający dopiero działalność gospodarczą ma prawo do amortyzacji jednorazowej.

Należy pamiętać, że jednorazowych odpisów amortyzacyjnych można dokonywać od środków trwałych, zaliczonych do grupy 3-8 Klasyfikacji środków trwałych, z wyłączeniem samochodów osobowych.

Inną metodą amortyzacji środków trwałych jest metoda amortyzacji degresywnej. Polega ona na tym, że zakłada się, że wraz z upływem czasu użyteczność środka trwałego maleje. Metoda amortyzacji degresywnej polega na tym, że w pierwszych

latach użytkowania środka trwałego odpisy amortyzacyjne są nieco wyższe, a w kolejnych latach maleją, gdyż maleje użyteczność (wartość) środka trwałego.

Degresywna metoda amortyzacji polega na tym, że odpisów amortyzacyjnych dokonuje się w pierwszym roku użytkowania przy zastosowaniu stawki, podanej w Klasyfikacji Środków Trwałych, podwyższonej o współczynnik nie wyższy niż 2,0.

W kolejnych latach amortyzacji tego środka trwałego dokonuje się od wartości początkowej, pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne zaksięgowane dotychczas i ustalonej na początek kolejnych lat użytkowania środka trwałego.

Dopiero począwszy do roku, w którym tak określona roczna kwota amortyzacji byłaby niższa od rocznej kwoty amortyzacji, jaką ustala się w oparciu o metodę liniową, przedsiębiorca dokonuje odpisów amortyzacyjnych według metody liniowej. Jak to wygląda w praktyce? Pokażmy to na przykładzie pojazdu dostawczego (dla których to środków trwałych najczęściej stosuje się amortyzację degresywną).

PRZYKŁAD: przedsiębiorca zakupił samochód dostawczy o wartości początkowej 60.000 zł. Zgodnie z KŚT stawka amortyzacyjna dla samochodów osobowych wynosi 20%, co oznacza, że samochód ten będzie amortyzował się przez 5 lat.

Gdyby chciała amortyzować go metodą liniową, to przez cały okres trwania amortyzacji odpis amortyzacyjny (miesięczny) wynosiłby:

$$60.000 * 20\% = 12.000 \text{ zł}$$

$$12.000 / 12 \text{ (miesiące)} = 1000 \text{ zł.}$$

Tymczasem przedsiębiorca przyjmuje metodę amortyzacji degresywną, ze współczynnikiem maksymalnym 2,0. Oznacza to, że w pierwszym roku samochód amortyzuje się o 40%, w następnym o 40%, ale liczone od wartości po pierwszym roku amortyzacji itd., a dopiero w ostatnim roku przedsiębiorca przejdzie na metodę amortyzacji liniową. Obliczenia są następujące:

Pierwszy rok amortyzacji: $60.000 * 40\% = 24.000 \text{ zł}$; $24.000 / 12 = 2000 \text{ zł}$. Tyle wyniesie odpis amortyzacyjny w pierwszych 12 miesiącach amortyzacji.

Drugi rok amortyzacji: Ustalenie wartości początkowej dla kolejnego roku: $60.000 - 24.000$ (zamortyzowane w roku poprzednim) $= 36.000 \text{ zł}$; $36.000 \text{ zł} * 40\% = 14.400 \text{ zł}$; $14.400 \text{ zł} / 12 = 1200 \text{ zł}$

Trzeci rok amortyzacji: Ustalenie wartości początkowej dla kolejnego roku: $36.000 - 14.400 = 21.600 \text{ zł}$; $21.600 \text{ zł} * 40\% = 8640 \text{ zł}$; $8640 \text{ zł} / 12 = 720 \text{ zł}$

W trzecim roku amortyzacji odpis liczony degresywnie jest niższy niż liczony liniowo (liczony liniowo: $1/12 \cdot 20\% \cdot 60.000 = 1000 \text{ zł}$), a więc od tego roku odpis amortyzacyjny wyniesie 1000 zł

Czwarty rok amortyzacji: 1000 zł, bo przeszliśmy już na amortyzację liniową

Piąty rok amortyzacji: 1000 zł, bo przeszliśmy już na amortyzację liniową.

W ten sposób w pięciu kolejnych latach amortyzacji mamy różne odpisy amortyzacyjne (przy czym są one takie same przez kolejnych 12 miesięcy). W praktyce faktycznie tak jest – rzecz nowa traci na wartości szybciej niż rzecz używana, a więc odpisy amortyzacyjne w pierwszych latach użytkowania są wyższe niż w latach kolejnych.

UWAGA: od 2026 roku obowiązują nowe limity amortyzacji dla samochodów osobowych, uzależnione od rodzaju napędu i emisji CO₂:

- 225.000 zł – w przypadku samochodu osobowego będącego pojazdem elektrycznym w rozumieniu art. 2 pkt 12 ustawy z 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych oraz w przypadku samochodu osobowego będącego pojazdem napędzanym wodorem w rozumieniu art. 2 pkt 15 tej ustawy,
- 150.000 zł – jeśli emisja CO₂ silnika spalinowego samochodu osobowego, określona na podstawie danych zawartych w centralnej ewidencji pojazdów wynosi mniej niż 50 g na kilometr,

- 100.000 zł – jeśli emisja CO₂ silnika spalinowego samochodu osobowego, określona na podstawie danych zawartych w centralnej ewidencji pojazdów jest równa lub wyższa niż 50 g na kilometr.

UWAGA: do prawidłowego ustalenia okresów amortyzowania należy przyjąć również część wartości pojazdu która nie może być amortyzowana. Pokażmy to na przykładzie.

PRZYKŁAD: przedsiębiorca zakupił samochód osobowy za kwotę 180.000 zł (spalinowy, emisja CO₂ poniżej 50 g/km). Dodatkowe koszty (rejestracja, dostosowanie pojazdu do potrzeb przedsiębiorcy itp.) wyniosły 3.000 zł.

Wartość początkowa: 180.000 zł + 3.000 zł = 183.000 zł

Roczna stawka amortyzacji to 20% z 183.000 zł = 36.600 zł

Miesięczny odpis amortyzacyjny: 36.600 zł / 12 = 3050 zł

Ale ponieważ obowiązuje ograniczenie – zamortyzować możemy wartość max 150.000 zł, to koszt z tych odpisów amortyzacyjnych, który możemy zaksięgować w KPiR wynosi:

20% z 150.000 zł = 30.000 zł

30.000 zł / 12 = 2500 zł

Różnicy między rzeczywistym odpisem amortyzacyjnym, czyli 3050 zł – 2500 zł = 550 zł nie można już zaksięgować jako kosztu.

Oprócz wspomnianych powyżej, w niektórych wypadkach przedsiębiorca może zdecydować się na amortyzację jednorazową. Wspominaliśmy już uprzednio o jednorazowej amortyzacji składnika majątku, którego wartość nie przekracza 10.000 zł, ale który mimo wszystko został ujęty w ewidencji środków trwałych i zamortyzowany jednorazowo.

Zgodnie z art. 22k ust. 7 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych podatnicy w roku podatkowym, w którym rozpoczęli prowadzenie działalności gospodarczej oraz

mali podatnicy mogą dokonywać jednorazowo odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej środków trwałych zaliczonych do grup 3–8 Klasyfikacji Środków Trwałych (z wyłączeniem aut osobowych).

Odpisu amortyzacyjnego dokonuje się w tym roku, w którym środek trwały został przyjęty do użytkowania, do wysokości nieprzekraczającej 50.000 Euro.

Jednocześnie zgodnie z art. 22k ust. 14 do 21 ustawy o pdof, jeśli przedsiębiorca dokona zakupu FABRYCZNIE NOWEGO środka trwałego o wartości do 100.000 zł, może również zastosować amortyzację jednorazową. Nie mogą jednak w ten sposób być amortyzowane nieruchomości oraz środki transportu.

PRZYKŁAD: przedsiębiorca nabył środek trwały (KŚT 529) za kwotę 21.500 zł. Jest to składnik majątku fabrycznie nowy, jego wartość nie przekracza 100.000 zł, a więc bez żadnych dodatkowych warunków przedsiębiorca może zamortyzować go jednorazowo.

UWAGA: łączna kwota odpisów amortyzacyjnych jednorazowych za rok nie może przekroczyć 100.000 zł. Ta kwota obejmuje sumę odpisów amortyzacyjnych oraz zaliczonych do kosztów uzyskania przychodów wpłat na nabycie fabrycznie nowych środków trwałych.

UWAGA: przepisy podatkowe nie określają, co oznacza fabrycznie nowy środek trwały. Należy zatem założyć, że jest to składnik majątku nowy, nigdy nie używany, niedawno nabyty itp. Należy pamiętać, iż nie musi to być składnik majątku nabyty w sklepie.

Równie dobrze fabrycznie nowym składnikiem majątku będzie np. drukarka, którą przedsiębiorca X kupił od przedsiębiorcy Y, a przedsiębiorca Y zakupił ją w sklepie i nigdy nie używał (nawet nie rozpakował, nie zainstalował itp.).

Kolejną metodą amortyzacji jest tzw. amortyzacja przyspieszona. Polega ona na tym, że w stosunku do niektórych środków trwałych przedsiębiorca może podwyższyć stawkę amortyzacyjną – dotyczy to używanych środków trwałych. Za środki trwałe używane z kolei uważa się te środki trwałe, które przed nabyciem i pierwszym

wprowadzeniem do ewidencji środków trwałych były wykorzystywane przez okres co najmniej 6 miesięcy.

Wskazana definicja dotyczy środków trwałych, zaliczanych do grupy 3 – 6 oraz 8 Klasyfikacji Środków Trwałych (o tym za chwilę), a także środków transportu. Jeśli przedsiębiorca chce dla takiego środka trwałego stosować amortyzację przyspieszoną, musi być w stanie udowodnić, że nabyta rzecz była użytkowana wcześniej.

Za używany środek trwały uznawany jest środek trwały, który przed nabyciem przez podatnika był używany przez okres 6 albo 60 miesięcy wyłącznie przez inny podmiot niż podatnik.

W PRAKTYCE: opisana zmiana uniemożliwia stosowanie indywidualnych stawek amortyzacji do środków trwałych, które były wcześniej używane przez samego podatnika. Przykładowo podatnik leasingował maszynę czy samochód, po upływie umowy leasingu wykupił je i chciałby amortyzować jako używany środek trwały. Nie może – sam bowiem wcześniej użytkował ten środek trwały, a więc nie może on zostać już uznany za używany środek trwały w świetle obecnie obowiązujących przepisów.

W PRAKTYCE: dla używanego środka trwałego przedsiębiorca samodzielnie ustala stawkę amortyzacyjną, przy czym przepisy przewidują tu pewne ograniczenia. Okres amortyzacji środka trwałego, wprowadzonego po raz pierwszy do ewidencji środków trwałych u danego przedsiębiorcy, nie może być krótszy niż:

- dla środków trwałych zaliczonych do grupy 3-6 i 8 Klasyfikacji:
- 24 miesiące (2 lata) – gdy ich wartość początkowa nie przekracza 25 000 zł,
- 36 miesięcy (3 lata) – gdy ich wartość początkowa jest wyższa od 25 000 zł i nie przekracza 50 000 zł,
- 60 miesięcy (5 lat) – w pozostałych przypadkach;
- dla środków transportu, w tym samochodów osobowych – 30 miesięcy (2,5 roku).

Jednocześnie zgodnie z art. 22i ust. 2 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, przewidywane są szczególne sytuacje, w których przedsiębiorca może stosować podwyższone stawki amortyzacyjne, a współczynniki amortyzacji mogą wówczas wynosić:

1,2 dla budynków i budowli używanych w warunkach pogorszonych

1,4 dla budynków, używanych w warunkach złych, a także maszyn, urządzeń i środków transportu z wyjątkiem morskiego taboru pływającego używanych bardziej intensywnie w stosunku do warunków przeciętnych albo wymagających szczególnej sprawności technicznej oraz

2,0 dla maszyn i urządzeń zaliczonych do grupy 4 – 6 i 8 Klasyfikacji Środków Trwałych, poddanych szybkiemu postępowi technologicznemu.

PRZYKŁAD: przedsiębiorca nabył dwa samochody osobowe – jeden nowy, a drugi używany (w powyższym rozumieniu). Ten pierwszy będzie amortyzowany ze stawką 20%, przez okres 5 lat. Z kolei ten drugi może być amortyzowany w sposób przyspieszony ze stawką 40% i przez okres 2,5 roku.

UWAGA: każdy rodzaj amortyzacji ulega zawieszeniu na czas zawieszenia działalności gospodarczej. Po zawieszeniu działalności na określony czas (maksymalnie można ją zawiesić na 24 miesiące, minimalnie na okres 30 dni) przedsiębiorca zaprzestaje naliczania odpisów amortyzacyjnych i zaczyna je naliczać ponownie po odwieszeniu działalności.

Zakłada się bowiem, że skoro w trakcie zawieszenia działalności gospodarczej przedsiębiorca jej nie prowadzi, to maszyny, urządzenia, budynki itp. nie zużywają się.

Jeśli w trakcie zawieszenia działalności gospodarczej przedsiębiorca decyduje się na sprzedaż środka trwałego, musi pamiętać o odpowiednim udokumentowaniu tej sprzedaży, wystawiając np. fakturę czy rachunek.

Sam przychód ze sprzedaży środka trwałego w okresie zawieszenia działalności traktowany jest jako przychód z tej działalności, który należy wykazać w kolumnie 10

KPiR – pozostałe przychody. Jednocześnie z chwilą sprzedaży środka trwałego jego niezamortyzowana część stanowi koszt, księgowany w kolumnie 15 KPiR.

Ulepszenie środka trwałego

Środek trwały, wpisany do ewidencji środków trwałych, może w czasie jego użytkowania ulec ulepszeniu, rozbudowie, modyfikacji, modernizacji lub adaptacji. Dochodzi wówczas do zwiększenia wartości początkowej środka trwałego o sumę wydatków na jego ulepszenie, które poniósł przedsiębiorca.

W PRAKTYCE: środek trwały uważany jest za ulepszony, jeśli suma wydatków poniesionych na jego ulepszenie w danym roku podatkowym przekracza 10.000 zł, przy czym wydatki te muszą powodować wzrost wartości użytkowej środka trwałego w porównaniu z wartością z dnia przyjęcia tego środka trwałego do użytkowania. Jak to wygląda w praktyce? Pokażmy to na przykładzie:

PRZYKŁAD: przedsiębiorca nabył budynek usługowy za kwotę 400.000 zł. Wartość ta stanowiła jednocześnie wartość początkową, od której naliczono odpisy amortyzacyjne.

W sierpniu 2026 dokonał ulepszenia i adaptacji tego budynku, a na to ulepszenie i adaptację wydał 42.000 zł. Od września 2026 będzie zatem naliczał odpisy amortyzacyjne od kwoty 442.000 zł.

Odpisy te księguje oczywiście w kolumnie 15 KPiR. Należy pamiętać, aby wyraźnie odróżnić ulepszenie budynku (czy w ogóle środka trwałego) od jego remontu.

Remont od ulepszenia różni się tym, że powoduje jedynie przywrócenie środka trwałego do pierwotnego stanu technicznego, przy czym może w trakcie remontu wykorzystywać materiały nowocześniejsze niż te, które zostały pierwotnie użyte.

Przykładowo ulepszeniem budynku będzie montaż w nim klimatyzacji (nie było jej na etapie zakupu budynku, a jest ona niezbędna do prowadzenia działalności), a remontem będzie np. wymiana stolarki okiennej, nawet na nowszą niż tak, która była pierwotnie użyta.

UWAGA: jeśli dany wydatek służy do remontu środka trwałego, a nie jego ulepszenia, nie dolicza się go do wartości początkowej (nie powoduje zwiększenia odpisów amortyzacyjnych), a księguje się go bezpośrednio w kolumnie 15 KPiR jako pozostały wydatek, na podstawie określonego dokumentu księgowego, np. faktury.

Środki trwałe a wyposażenie w podatkowej księdze przychodów i rozchodów

Dany składnik majątku, jeśli jego wartość nie przekracza 10.000 zł, zostaje zaliczony do tzw. wyposażenia (nie ma już obowiązku prowadzenia ewidencji wyposażenia, o składnikach majątku o wartości nieprzekraczającej 10.000 zł potocznie mówi się „wyposażenie”).

W PRAKTYCE: jako wyposażenie traktuje się zatem te składniki majątku przedsiębiorcy, których okres użytkowania (przewidywalny) jest krótszy niż 1 rok.

PRZYKŁAD: przedsiębiorca zakupił drukarkę za kwotę 2000 zł. Przewidywany okres użytkowania tej drukarki będzie krótszy niż 1 rok. Drukarka ta, z racji że jej wartości jest wyposażeniem.

Może się zdarzyć sytuacja, w której przedsiębiorca dokona zakupu składnika majątku o wartości przekraczającej 10.000 zł, ale o okresie użytkowania krótszym niż 1 rok. Powstaje wówczas pytanie, czy ten składnik majątku zaliczyć do środków trwałych i wpisać do ewidencji środków trwałych oraz amortyzować, czy zaliczyć do wyposażenia oraz jego zakup zaksięgować jednorazowo w kolumnie 15 KPiR.

W takim wypadku ten składnik majątku nie jest traktowany jako środek trwały, a jedynie jako wyposażenie. Podlega zatem wpisowi jedynie do KPiR i nie podlega amortyzacji – decydujące znaczenie ma tu bowiem przewidywany okres użytkowania krótszy niż 1 rok.

Przykładowo, jeśli przedsiębiorca kupuje maszynę za 20.000 zł, ale z góry wie, że będzie mu ona potrzebna jedynie przez kilka miesięcy, to ta maszyna będzie stanowić

wyposażenie. Te 20.000 zł zostanie zaksięgowane w kolumnie 15 KPiR (w całości, nie ma tu bowiem mowy o amortyzacji), a przy ewentualnej sprzedaży maszyny przychód z niej zostanie zaksięgowany w kolumnie 10 KPiR (pozostałe przychody).

UWAGA: może się zdarzyć sytuacja, w której dany składnik majątku o wartości przekraczającej 10.000 zł, ale o przewidywanym okresie użytkowania krótszym niż 1 rok został wpisany do ewidencji wyposażenia (kiedy ewidencja taka była jeszcze obowiązkowa), a nie ewidencji środków trwałych, ale potem okazuje się jednak, że będzie używany dłużej niż 1 rok.

W takim wypadku od miesiąca następującego po upływie roku należy ten składnik majątku zaliczyć do środków trwałych, wpisując do ewidencji środków trwałych z wartością początkową równą wartości nabycia albo wytworzenia, a także zmniejszyć koszty uzyskania przychodów o różnicę między ceną nabycia lub kosztem wytworzenia a kwotą odpisów amortyzacyjnych, przypadającą na okres ich dotychczasowego używania, obliczonych dla środków trwałych przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych określonych w Wykazie rocznych stawek amortyzacyjnych, stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy, a dla wartości niematerialnych i prawnych – przy zastosowaniu zasad określonych w art. 22m.

Jeżeli różnica ta jest wyższa od kosztów danego miesiąca, to nierozliczona nadwyżka kosztów pomniejsza koszty w następnych miesiącach.

Po wpisaniu tego składnika majątku do ewidencji środków trwałych przedsiębiorca ma obowiązek stosować stawki amortyzacji w całym okresie dokonywania odpisów amortyzacyjnych, a także wpłacić do 20 dnia tego miesiąca na konto właściwego urzędu skarbowego kwotę odsetek naliczonych od dnia zaliczenia do kosztów uzyskania przychodu wydatków na nabycie lub wytworzenie składnika majątku do dnia, w którym okres ich użytkowania przekroczył 1 rok.

Jeśli zatem przedsiębiorca nie zaliczy do środków trwałych składnika majątku, którego wartość początkowa przekracza 10.000 zł a przewidywany okres użytkowania dłużej niż 1 rok, to będzie zmuszony dokonać korekty kosztów (zaksięgować wydatek

jednorazowo, choć powinien księgować odpisy amortyzacyjne, a więc zaniżył podstawę podatku), gdyby okazało się, że okres użytkowania tego składnika majątku faktycznie przekroczył 1 rok.

Podsumowując omawianie środków trwałych, ich amortyzacji oraz wyposażenia – jeśli dany składnik majątku przekracza swą wartością początkową 10.000 zł oraz jego przewidywany okres użytkowania jest dłuższy niż rok, zalicza się go co do zasady do środków trwałych, wpisuje do ewidencji środków trwałych oraz dokonuje amortyzacji na zasadach, omówionych w niniejszej lekcji.

Obecnie wydatki poniżej 10.000 zł, które nie zostają uznane za środek trwały, księguje się na kolumnie 15 KPiR bez wpisywania do jakichkolwiek ewidencji.

PRZYKŁAD: przedsiębiorca w dniu 13 sierpnia zakupił maszynę o wartości 1200 zł. Wydatek z nią związany księguje jako koszt w kolumnie 15 KPiR. Jednocześnie maszyny tej nie wpisuje się do ewidencji środków trwałych, choćby przewidywany okres użytkowania tej maszyny przekracza rok.

UWAGA: nie jest możliwe ujęcie danego składnika majątku zarówno w ewidencji wyposażenia, jak i w ewidencji środków trwałych. Jest to o tyle istotne, że zgodnie z tym, co omawialiśmy wcześniej, w przypadku zakupu składnika majątku o wartości początkowej niższej niż 10.000 zł przedsiębiorca może albo jednorazowo zaliczyć go w koszty, albo amortyzować.

W PRAKTYCE: sposób zakwalifikowania danego składnika majątku do wyposażenia czy środków trwałych może mieć swoje skutki w przyszłości, w późniejszych zdarzeniach gospodarczych, np. przy likwidacji działalności gospodarczej, zaliczeniu do kosztów ich modernizacji itp.

Zarówno w przypadku wyposażenia, jak i środków trwałych, konieczne jest ujęcie tych składników w spisie z natury, który sporządza się dla celów VAT w związku z likwidacją działalności gospodarczej (nie mają tego problemu przedsiębiorcy, niebędący

podatnikami VAT). Przy likwidacji działalności przedsiębiorca będący podatnikiem VAT musi naliczyć podatek VAT od składników, ujętych w tym spisie z natury.

Przedsiębiorca ma pewną – ograniczoną – możliwość kwalifikowania zakupu danego składnika majątku, z uwzględnieniem oczywiście ustawowych wartości co do jego wartości czy przewidywanego okresu użytkowania.

To on decyduje, czy dany składnik majątku będzie używany dłużej niż rok, a wówczas zalicza go do środków trwałych (jeśli jego wartość początkowa przekracza 10.000 zł) i amortyzuje, czy też zalicza go do wyposażenia (jeśli jego wartość jest niższa niż 10.000 zł), czy też po prostu księguje jednorazowo jako koszt bez wpisywania do jakiegokolwiek ewidencji. To ma znaczenie – jeśli przedsiębiorca generuje wysokie przychody, to siłą rzeczy zależy mu na obniżeniu podstawy opodatkowania, a więc na kosztach.

A zatem bardziej opłaca mu się jednorazowo zaksięgować jakiś większy wydatek, niż rozbijać go na odpisy amortyzacyjne. Co prawda podatek dochodowy płaci się i tak za cały rok, w formie miesięcznych czy kwartalnych zaliczek, ale takie „żonglowanie” kosztami pozwala na pewną (legalną) optymalizację podatkową.

Należy jednak pamiętać, że jeśli dany wydatek kwalifikuje się do zaliczenia go do środków trwałych (wartość początkowa powyżej 10.000 zł oraz okres użytkowania dłuższy niż rok), to przedsiębiorca nie powinien kombinować i jednorazowo zaliczać go do kosztów, tylko wpisać go do ewidencji środków trwałych i amortyzować.

Takie żonglowanie kosztami jest dopuszczalne praktycznie wyłącznie przy składnikach majątku o wartości do 10.000 zł. Można je wówczas albo jednorazowo zaliczać w koszty, albo uznać za tzw. niskocenny środek trwały i amortyzować na zasadach ogólnych, rozkładając jego koszt w czasie.

Klasyfikacja Środków Trwałych to usystematyzowany zbiór rzeczowych składników majątku, który służy do celów ewidencyjnych, ustalenia odpowiedniej stawki amortyzacyjnej dla danego środka trwałego itp. Wyróżnia się (zgodnie z nowym KŚT) 10 jednocyfrowych grup klasyfikacji środków trwałych, które z kolei dzielą się na

drugim szczeblu na podgrupy, oznaczane liczbami dwucyfrowymi, a te z kolei dzielą się na podgrupy oznaczane numerami trzycyfrowymi.

Z kolei wykaz rocznych stawek amortyzacyjnych można znaleźć w załączniku nr 1 do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Grupa 0 – Grunty,

Grupa 1 – Budynki i lokale, spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego i mieszkalnego,

Grupa 2 – Obiekty inżynierii lądowej i wodnej,

Grupa 3 – Kotły i maszyny energetyczne,

Grupa 4 – Maszyny, urządzenia i aparaty ogólnego zastosowania,

Grupa 5 – Specjalistyczne maszyny, urządzenia i aparaty,

Grupa 6 – Urządzenia techniczne,

Grupa 7 – Środki transportu,

Grupa 8 – Narzędzia, przyrządy, ruchomości i wyposażenie,

Grupa 9 – Inwentarz żywy.

Na zakończenie omawiania środków trwałych należy jeszcze dodać, iż po zakupie środka trwałego w celu przyjęcia go do eksploatacji wystawia się dla niego dokument OT (przyjęcie środka trwałego). Dokument taki zawiera:

1. nazwę i adres jednostki wystawiającej OT
2. numer kolejny oraz datę wystawienia OT
3. nazwa środka trwałego (charakterystyka środka trwałego, symbol KŚT, numer inwentarzowy)
4. numer i data dowodu dostawy
5. miejsce użytkowania (przeznaczenia)

6. wartość środka trwałego
7. stawkę amortyzacji
8. podpisy zespołu przyjmującego środek trwały

(pieczęć jednostki)	PRZYJĘCIE ŚRODKA TRWAŁEGO		OT
	Numer	Data	
Nazwa			
Charakterystyka			
Dostawca lub wykonawca	I. Wartość z rozliczenia		
	1. Cena zakupu lub koszt wytworzenia	Kwota	
	2. Koszty zakupu		
Nr i data dowodu dostawy	3. Inne		
Miejsce użytkowania lub przeznaczenia	RAZEM		
	II. Wartość szacunkowa		

Z kolei przy likwidacji środka trwałego wystawia się dokument LT – likwidacja środka trwałego. Ten z kolei dokument zawiera następujące dane:

1. nazwę jednostki, w której wystawia się dowód LT i jej dokładny adres
2. numer kolejny dowodu
3. datę wystawienia
4. nazwę środka trwałego
5. numer inwentarzowy środka trwałego
6. orzeczenie komisji likwidacyjnej podające przyczynę oraz sposób likwidacji środka trwałego
7. podpisy członków komisji likwidacyjnej

8. podpis pracownika odpowiedzialnego za gospodarkę środkami trwałymi w jednostce
9. podpis upoważnionego pracownika księgowości
10. podpis kierownika jednostki
11. uwagi dotyczące likwidowanego środka trwałego

Komórka organizacyjna	LIKWIDACJA	
Symbol kosztów	ŚRODKA TRWAŁEGO	LT
	PRZEDMIOTU NIETRWAŁEGO	LN NR
Nazwa środka trwałego - przedmiotu nietrwałego		Nr(y) inwentarzowy(e)
Ilość sztuk:		
Orzeczenie Komisji Likwidacji		
Data rozpoczęcia likwidacji:		
Komisja Likwidacyjna	Decyzję Komisji zatwierdzam	
.....		
data	podpisy	data dyrektor

W PRAKTYCE: może się zdarzyć sytuacja, w której dany środek trwały przez określony czas nie jest używany. Przykładowo przedsiębiorca zakupił maszynę za kwotę 25.000 zł, wprowadził ją do ewidencji środków trwałych i amortyzował.

Po kilku miesiącach okazało się, że ze względu na brak zamówień maszyna nie jest praktycznie użytkowana. Taka sytuacja nie przekreśla jednak możliwości dalszego

dokonywania odpisów amortyzacyjnych – nie ma tu przerwy w amortyzacji ze względu na fakt, że maszyna nie jest użytkowana.

Zaprzestanie dokonywania odpisów amortyzacyjnych z reguły ma miejsce, jeśli dany środek trwały został już w całości zamortyzowany (suma odpisów amortyzacyjnych jest równa wartości początkowej środka trwałego), środek trwały został sprzedany lub zlikwidowany, a także gdy przedsiębiorca zaprzestał prowadzenia działalności gospodarczej.